

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN YAŞAMIŞ OLDUĞU KLASİK (GELENEKSEL) VE GÜNCEL (POPÜLER) SORUNLAR¹

CLASSICAL (TRADITIONAL) AND CURRENT (POPULAR) PROBLEMS FACED BY SOCIAL STUDIES TEACHERS

Kenan BAŞ², Abdulkerim DİKTAŞ³

ÖZ: Bu çalışmanın amacı Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yaşamış olduğu klasik ve güncel sorunlara ilişkin görüşlerini ortaya koyabilmek ve bu doğrultuda güvenilir analizler yapabilmektir. Nitel araştırma deseninin benimsendiği araştırmanın çalışma grubunu 2023-2024 eğitim öğretim bahar yarıyılında Doğu Anadolu bölgesinin büyükşehir kategorisinde yer alan (x) bir ilinde devlet ortaokullarında görev yapan 20 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabılır durum örnekleme ile ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Araştırma verilerinin toplanması yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma bulgularına göre sosyal bilgiler öğretmenleri, klasik (geleneksel) sorunlar olarak; Haftalık ders saatlerinin yetersiz olması, Ders kitaplarının içerik olarak bazı konularda yetersiz kalması, Sınıf mevcutlarının kalabalık olması, Veliler açısından Sosyal Bilgiler dersinin çok önemsenmemesi, başlıkları altında çeşitli sorunlar olduğunu belirtmişlerdir. Güncel sorunlar olarak; Liselere geçiş sınavında dersin katsayı oranının düşük olmasına bağlı olarak, dersin ciddiye alınmaması, Atamaların çok az olması, başlıkları altında çeşitli sorunlar olduğunu dile getirmişlerdir.

Anahtar sözcükler: Sosyal Bilgiler, Klasik ve Güncel Sorunlar, Öğretmen

ABSTRACT: The aim of this study is to reveal the views of Social Studies teachers on the classical and current problems they experience and to be able to make reliable analyzes in this direction. The study group of the research in which the qualitative research design was adopted consists of 20 Social Studies teachers working in state secondary schools in a province (x) in the Metropolitan category of the Eastern Anatolia Region in the spring semester of 2023-2024 academic year. In the research, easily accessible case sampling and criterion sampling from purposeful sampling methods were used. The research data were collected through a semi-structured interview form. The findings obtained were analyzed with the descriptive analysis technique. According to the research findings, social studies teachers stated that there were various problems under the titles of classical (traditional) problems; Insufficient weekly lesson hours, Insufficient content of textbooks in some subjects, Large class sizes, Social Studies course not being given much importance by parents. As current problems; Due to the low coefficient rate of the course in the high school entrance exam, the course is not taken seriously, There are very few appointments.

Keywords: Social Studies, Classical and Current Problems, Teacher

Bu makaleye atf vermek için:

Baş, K. ve Diktaş, A. (2024). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşamış olduğu klasik (geleneksel) ve güncel (popüler) sorunlar, *Trakya Eğitim Dergisi*, 14(Özel Sayı), 30-45.

Cite this article as:

Baş, K. & Diktaş, A. (2024). Classical (traditional) and current (popular) problems faced by social studies teachers. *Trakya Journal of Education*, 14(Özel Sayı), 30-45.

¹ Bu çalışma 12. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Doç. Dr. Ağin İbrahim Çeçen Üniversitesi, Patnos Sosyal Hizmetler Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü, Ağin / Türkiye, e-mail: kenanbas2301@gmail.com. ORCID:0000-0003-4253-2323

³ Dr. Öğretim Üyesi: Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Çanakkale / Türkiye, e-mail: abdulkerim.diktas@comu.edu.tr. ORCID:0000-0002-5803-5586

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Social Studies is a field of study that aims to raise conscious, skillful, thinking, and questioning democratic citizens by addressing the relationship between the individual and his/her physical and social environment within the framework of the content and methods of sciences related to human and social life, within the framework of time, and aims to provide individuals with basic values related to social life in a globalizing world (Tahiroğlu, 2006). No matter how good the education system is in any society, if the problems experienced by teachers who are the implementers of the program in the field and the expectations they have targeted are not taken into consideration by that society, it is very difficult to obtain the intended efficiency from the program. Teachers can only carry out the program in line with the targeted principles by working more efficiently and willingly, and by eliminating the problems experienced in the education and training process (Kuş & Çelikkaya, 2010). Therefore, teachers who are the implementers of the program have an important role and share in achieving the goals specified in the Social Studies curriculum in accordance with its purpose (Yılmaz & Tepebaş, 2011).

Method

This study aimed to describe a past or current situation as it is, and therefore a case study design, which is a qualitative research design based on interviews, was used. The study group consisted of 20 Social Studies teachers working in state secondary schools in a province (x) in the Metropolitan category of the Eastern Anatolia Region in the spring semester of 2023-2024. Voluntariness was taken into account in the participation in the study. In the study, easily accessible situation sampling and criterion sampling, which are among the purposeful sampling methods, were used. The data obtained from the study were collected through a semi-structured interview form prepared by the researchers. Semi-structured interview forms offer participants the opportunity to express the world they perceive with their own thoughts (Merriam, 2015). While preparing the interview forms, a literature review was conducted and expert opinions were obtained. The prepared interview form was presented to the opinions of two faculty members (2 Assoc. Prof. Dr.) working in the Social Studies teaching department of the faculties of education of two different state universities in Turkey. In addition, the semi-structured interview form was presented to the opinions of two Social Studies teachers working within the Ministry of National Education, and a pilot application was conducted, and the interview form was finalized within the framework of the feedback received. Descriptive analysis technique was used in the analysis of the data. As a result of the study, themes were created as a result of the findings obtained from the interview form conducted with the teachers and converted into tables. The teachers who participated in the study were coded as K1, K3, K20. The answers given by the participants for each question in the interview form were read and analyzed one by one. Within the framework of the obtained data, it was decided under which theme/themes the opinions presented would be organized and presented. In terms of the reliability of the study, the obtained data were re-coded by two different researchers at different times. The reliability formula suggested by Miles and Huberman (1994) was used to ensure the reliability calculation of the research ($\text{Reliability} = \frac{\text{Consensus}}{\text{Consensus} + \text{Disagreement}}$). As a result of the calculation, the reliability of the research was calculated as 92%.

Findings, Discussion and Conclusion

It has been determined that Social Studies teachers emphasize the insufficient weekly lesson hours and excessive gains in terms of the Social Studies Curriculum as classical (traditional) problems. The results of the studies conducted by Akgül, (2006); Arslantaş (2006); Uzun (2007); Kalaycıoğlu (2007); Çetin (2007); Altınöz, (2008); Dilmaç, (2008); Akdeniz & Kapıcıoğlu (2010); Kuş & Çelikkaya (2010); İncekara (2011); Memişoğlu & Köylü (2015); Gönenç & Açıkalın (2015) are consistent with the results of this study. Both the results of this study and the studies conducted by the researchers mentioned above show that the weekly lesson hours allocated to the Social Studies course should be increased and although the studies conducted belong to the past periods, this problem still continues. It has been found that Social Studies teachers emphasize problems such as inadequate content in some subjects in terms of teaching materials, Social Studies textbooks being designed as history books, limited source diversity, insufficient and

unqualified evaluation questions in the textbooks, etc. In terms of school administration and physical conditions of the school, it has been found that Social Studies teachers emphasize problems such as crowded class sizes, school administrations being indifferent and uninterested in problems related to Social Studies course, lack of sufficient materials for the course and the school administration being unwilling to provide materials for the course or ignoring the situation. It has been found that Social Studies teachers emphasize problems such as the course contents mostly consisting of abstract subjects, too much subject information, activities that will increase interest in the course not being done or not being done, and few additional course opportunities from the perspective of the teacher. It has been found that they emphasize problems such as the low level of attitude and interest of the students towards the course, students coming to the course unprepared, etc. From the perspective of the student, it has been found that they emphasize problems such as Atbaşı, (2007), Yılmaz & Tepebaş, (2011); The results of recent studies conducted by Akşit (2011) are similar to the results of this study. It has been determined that Social Studies teachers emphasize the following current problems: The serious loss of reputation of the teaching profession in terms of Social Studies as in other branches from a social perspective. It has been determined that Social Studies teachers emphasize the problem of the course not being taken seriously due to the fact that the coefficient rate of the course in the high school entrance exam is low compared to other branches from the perspective of parents and students, and therefore there is an increase in negative actions and behaviors towards both the course and the teacher of the course. The Social Studies Teachers who participated in the research suggested the following as solutions to both problems (traditional and current); It has been determined that they have expressed their opinions on the following: increasing Social Studies lesson hours and reducing the number of students in classes, reducing the gains in the program and increasing the number of current topics in the program content, allocating more quotas to the Social Studies branch in teacher appointments, school administrations not remaining indifferent to the problems of Social Studies teachers, and implementing the necessary measures and actions on many issues (coefficients, etc.) in order to move this branch to higher levels from a social perspective (especially for parents and students).

GİRİŞ

Sosyal Bilgiler dersinin tarihsel süreci irdelendiğinde nerede, nasıl ve ne zaman başladığı tam olarak kesin bir şekilde bilinmemekle birlikte bu sürecin Antik Yunan ve Roma gibi medeniyetlerle ilkçağ toplumlarına kadar uzandığı bilinmektedir. Sosyal Bilgiler eğitiminin asıl ortaya çıkma gerekçesi veya böyle bir alana ihtiyaç duyulmasının asıl nedeni sorgulandığında ise 20. Yüzyılın başlarında farklı ülkelerden Amerika'ya gerçekleştirilen yoğun göç olgusu ve buna bağlı olarak farklı ülkelerden, etnik kökenlerden, dinlerden, dillerden, kültürlerden vb. gelen insanların bir arada yaşayabilmelerini sağlamak ve bu insanların Amerikan vatandaşlığı çatısı altında birleşebilmelerini sağlamak kaygısından doğduğu bilinmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve daha sonra dünyanın diğer bölgelerine yayılan Sosyal Bilgiler dersi, ilk başlarda, ulusal bir kimlik oluşturma ve vatandaşlık eğitimi amacıyla kullanıldı. Bu ders ile öğrencilere, Amerikan tarihi, bireyin sahip olmuş olduğu anayasal haklar ve vatandaşlık görevleri gibi konular öğretiliyordu. Fakat, süreç ilerledikçe Sosyal Bilgiler dersi, daha geniş bir perspektifte toplumsal konuları da kapsamaya başladı. Çünkü disiplinler arası bir yaklaşıma sahip olan bu ders ile tarih, coğrafya, sosyoloji, psikoloji, ekonomi, siyaset, antropoloji vb. pek çok alandan elde edilen bilgiler ile ülkenin geleceği olacak öğrencilere çok yönlü bir bakış açısının kazandırılması, kapsamlı düşünme becerilerinin geliştirilmesi ve yaşadıkları dönemde dünya arenasında gerçekleşen olayları daha iyi anlamaları ve analiz edebilmeleri hedeflenmekteydi (Aktan ve Saylan, 2013).

Sosyal Bilgiler dersinin dünya genelinde yaşamış olduğu bu ortaya çıkma süreci Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ve sonraki süreçlerinde ülkemizde de devam etmiştir. Türkiye'de ilk kez 1968 yılında bir ders adı olarak programda yer alan Sosyal Bilgiler, 1968 programından önce (1926, 1930, 1932, 1936 ve 1948) Tarih, Coğrafya, Yurt Bilgisi dersleri, 1962 yılında ise Toplum ve Ülke İncelemeleri dersleri ile yürütülmüştür (Kılıçoğlu, 2009; Memişoğlu & Köylü, 2015). Daha sonra Sosyal Bilgiler dersi 1968-1969 eğitim öğretim yılında tüm ilkokullara, 1970-1971 eğitim öğretim yılında ise deneme amaçlı olarak ortaokullarda okutulmaya başlanmıştır. Ancak bu uygulama 1985 yılında kadar devam etmiştir. Sosyal Bilgiler dersi, 1985 yılında sonra İlköğretim II. Kademe Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi dersleri adı altında verilmeye başlanmıştır (Akdağ ve Kaymakçı, 2011; Bilgili, 2022). Günümüzde ise modern şekliyle Sosyal Bilgilerin temeli 18 Ağustos 1997 tarihli 23084 sayılı kanunla atılmış ve yapılan bu düzenleme ile "Millî Tarih", "Millî Coğrafya" ve "Vatandaşlık Bilgileri" derslerinin yerine 1998

yılından itibaren 4 - 7. Sınıflarda okutulmak üzere “Sosyal Bilgiler” dersi konmuştur (MEB, 1998a; MEB, 1998b).

Sosyal bilgiler dersi, önemli bir derstir (Erden, 2000). Sosyal Bilgiler mihver (eksen) derslerden biridir (Öztürk & Otluoğlu, 2002). Yani; diğer dersler, -fen bilgisi ve- sosyal bilgiler dersi ekseninde ilişkiler kurularak yapılandırılmalıdır (Aykırı, 2022). Sosyal Bilgiler, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaşlar yetiştirmek amacıyla Sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş olan bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, değer ve tutumların kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak tanımlanabilir (Erden, Tarihsiz). Sosyal Bilgiler insan ve toplumsal yaşamla ilgili bilimlerin içerik ve yöntemleri çerçevesinde, bireyin fiziki ve sosyal çevresiyle olan münasebetini zaman boyutu çerçevesinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve bununla birlikte küreselleşen dünyada bireylere toplumsal yaşamla ilgili temel değerlerin kazandırılmasını hedefleyen, bilinçli, becerikli, düşünen, sorgulayan demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanıdır (Tahiroğlu, 2006).

Sosyal Bilgiler dersi bireylerin, farklı kültürel özellikleri bünyesinde barındıran demokratik toplumlarda yaşamlarını dayanışma içerisinde sürdürebilmeleri için gerekli olan yetenekleri geliştirmektedir (Michaelis & Garcia, 1996). Sağlamer (1997) ise Sosyal Bilgilerin amacını, insan ilişkilerinin anlaşılabilirliği için gerekli olan düşünce, bağımsızlık, inanç, kültür ve iş birliği gibi kavramların oluşturulması ve bunların geliştirilmesi şeklinde açıklamıştır. Sosyal Bilgiler bireyin yaşama dair pek çok alanda kendini en üst seviyede geliştirmesini sağlayan ve bununla birlikte bu süreç içerisinde kendini keşfetmesine olanak sunan önemli bir alandır. Bununla birlikte Sosyal Bilgiler dersinin etki alanı sadece sınıf duvarlarıyla sınırlı değildir. Sosyal Bilgiler dersi ile öğrencilere eleştirel düşünme, empati yapabilme ve yaşadığı toplum içerisinde etkili iletişim kurabilme gibi hayati beceriler kazandırılarak, demokratik bir toplumun arzu edilen aktif ve bilinçli üyeleri yetiştirilir.

Sosyal Bilgiler dersi sadece sosyal bilimler ekseninde hareket edip sosyal bilimleri öğreten bir ders değildir. Aksine aynı zamanda bireylerin sosyalleşmesini de sağlayan bir derstir. Teoriden uygulamaya geçemeyen herhangi bir Sosyal Bilgiler eğitiminin hedeflenen amaçlara ulaşabilmesi oldukça güçtür. Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerin çevreleri ile iletişim kurabilmelerini, var olan farklı görüş ve fikirleri ortaya çıkarmalarını, kendi fikir ve düşüncelerini savunmakla birlikte bunları test etmelerini, sosyal konular ile toplumsal ilişkiler arasında bağ kurup yeni bilgi, beceri ve değer kazanmalarını sağlar. Dolayısıyla Sosyal Bilgiler eğitimi bilginin aktif bir şekilde yapılandırıldığı önemli bir süreç olarak tanımlanabilir (Ersoy & Kaya; 2008, s.286). Bununla birlikte Sosyal Bilgiler dersi, çocukların içerisinde yaşamış oldukları toplum ve dünya hakkında bir anlayış veya dünya görüşü oluşturulması noktasında da aktif rol oynamaktadır. Çünkü dersin önemli amaçlarından biri de sosyal etki oluşturmak ve bu ekseninde iyi vatandaşlar yetiştirmektir (Kaya & Öner, 2017). Ayrıca demokratik yaşamın kıymetinin anlaşılabilirliği için gençlerin kafalarını ve karakterlerini kuvvetlendirme noktasında da Sosyal Bilgiler etkin bir güç olarak vardır (Moffatt, 1957, s.20). Dolayısıyla Sosyal Bilgiler öğretiminde hedeflenen en önemli amaç, öğrenciye “toplumsal kişilik ve kimlik” kazandırmaktır (Kaya & Öner, 2017).

Herhangi bir toplumda öğretim sistemi ne kadar iyi olursa olsun programın sahada uygulayıcısı olan öğretmenlerin şayet yaşadıkları sorunlar ve hedeflemiş oldukları beklentiler o toplum tarafından dikkate alınmazsa programdan amaçlanan verimin alınması oldukça güçtür. Öğretmenlerin daha verimli ve istekli çalışmaları ile programı, hedeflenen ilkeler doğrultusunda yürütebilmeleri ancak eğitim öğretim sürecinde yaşanan sorunların giderilmesi ile mümkün olabilir (Kuş ve Çelikkaya, 2010). Dolayısıyla Sosyal Bilgiler öğretim programında belirtilen hedeflerin, amacına uygun olarak gerçekleştirilebilmesinde programın uygulayıcısı olan öğretmenler önemli bir role ve paya sahiptir (Yılmaz & Tepebaş, 2011). Bu çalışma Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yaşamış oldukları klasik ve güncel sorunları tespit etmek ve bu sorunların çözümüne yönelik öğretmenlerin ifade etmiş oldukları çözüm önerilerini ortaya koyabilmeyi amaçlamaktadır. Buna bağlı olarak çalışmanın Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin var olan sorunlarının giderilmesinde veya minimum düzeye indirgenmesinde hem araştırmacılara hem de yetkililere referans veri kaynağı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yaşamış olduğu klasik ve güncel sorunlara ilişkin görüşlerini ortaya koyabilmek ve bu doğrultuda güvenilir analizler yapabilmektir. Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıda verilen alt problemlere yanıt aranmıştır.

- 1)Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yaşamış oldukları öncelikli klasik (geleneksel) sorunlar nelerdir?
- 2)Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yaşamış oldukları öncelikli güncel (popüler) sorunlar nelerdir?

3) Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yaşamış oldukları öncelikli klasik (geleneksel) ve güncel (popüler) sorunlara ilişkin çözüm önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada geçmişte veya mevcut durumda var olan bir durumu olduğu şekli ile betimlemek amaçlanmış ve bu nedenle görüşmeye dayalı bir nitel araştırma deseni olan durum çalışması (case study) deseni kullanılmıştır. Durum çalışmalarında ortaya çıkan sonuçlar üzerinden genelleme yapma yoluna gidilmez. Ancak araştırma konusuna bağlı olarak var olan duruma ilişkin elde edilmiş olan sonuçlar, benzer durumların anlaşılmasında örnek teşkil edebilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2016).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2023-2024 eğitim öğretim bahar yarıyılında Doğu Anadolu bölgesinin Büyükşehir kategorisinde yer alan (x) bir ilinde devlet ortaokullarında görev yapan 20 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmaya katılımda gönüllülük esası dikkate alınmıştır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabılır durum örnekleme ile ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına imkân vermektedir. Buna bağlı olarak amaçlı örnekleme yöntemleri olay ve olguların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Kolay ulaşılabılır durum örnekleme çalışma yapılacak kişi veya grupların araştırma sürecine dahil edilmesinin veya bunlara erişilmesinin nispeten daha kolay olduğu örnekleme türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Ölçüt örnekleme ise önceden belirlenmiş bir dizi ölçütleri karşılayan örnekleme türüdür (Patton, 1987). Bu çalışmada araştırmacılar, çalışmaya katılım sağlayacak olan öğretmenlerin cinsiyet, yaş ve mesleki kıdem değişkenleri açısından farklı olmalarını ölçüt olarak belirlemişlerdir.

Tablo 1.

Çalışmaya katılan katılımcılara ait demografik özellikler

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Mesleki Kıdem
K1	Erkek	49	Evli	Lisans	27
K2	Erkek	53	Evli	Lisans	29
K3	Erkek	52	Evli	Lisans	30
K4	Erkek	44	Evli	Lisans	17
K5	Kadın	34	Evli	Lisans	3
K6	Erkek	37	Evli	Lisans	13
K7	Erkek	32	Bekar	Lisans	1ve
K8	Erkek	35	Evli	Lisans	6
K9	Erkek	38	Evli	Lisans	17
K10	Erkek	56	Evli	Lisans	28
K11	Erkek	57	Evli	Lisans	28
K12	Erkek	49	Evli	Lisansüstü	20
K13	Kadın	45	Evli	Lisans	21
K14	Erkek	26	Bekar	Lisans	3
K15	Kadın	28	Bekar	Lisans	2
K16	Erkek	34	Evli	Lisans	5
K17	Kadın	37	Evli	Lisans	7
K18	Kadın	29	Bekar	Lisans	4
K19	Erkek	42	Bekar	Lisans	11
K20	Kadın	30	Bekar	Lisans	5

Tablo incelendiğinde araştırmaya katılım sağlayan (f:20) Sosyal Bilgiler öğretmeninden f:14'ü erkek; f:6'kişisi ise Kadın öğretmenden oluşmaktadır. Bu öğretmenlerden f:14'ü evli f:6'sı bekardır. Çalışmaya katılım sağlayan Öğretmenlerden sadece f:1 kişi Lisansüstü mezunu olup, geriye kalan f:19 öğretmen Lisans mezunu durumundadır. Öğretmenlerin yaş durumları incelendiğinde ise çalışmaya katılım sağlayan öğretmenlerden en küçük olanın yaşı 26 en büyük olanın yaşı ise 57'dir. Bununla birlikte çalışmaya katılan öğretmenlerin mesleki kıdem durumları incelendiğinde ise en az mesleki kıdem 1 (bir) en yüksek mesleki kıdem ise 30 olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmadan elde edilmiş olan veriler araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları katılımcılara, algıladıkları dünyayı kendi düşünceleri ile ifade etme imkânı sunar (Merriam, 2015). Görüşme formları hazırlanırken literatür taraması yapılmış ve uzman görüşü alınmıştır. Hazırlanan görüşme formu Türkiye'de farklı iki devlet üniversitesinin eğitim fakültesi Sosyal Bilgiler öğretmenliği anabilim dalında görev yapan iki öğretim üyesinin (2 Doç. Dr.) görüşlerine sunulmuştur. Ayrıca yarı yapılandırılmış görüşme formu MEB bünyesinde görev yapan 2 Sosyal Bilgiler öğretmenin görüşüne de sunulmuş bir pilot uygulama yapılarak alınan geri dönütler çerçevesinde görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerinin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz tekniğinde veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre organize edilebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak sunulabilir. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini etkili bir şekilde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara yer verilir. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucu sunmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Çalışma sonucunda öğretmenler ile gerçekleştirilen görüşme formundan elde edilen bulgular sonucunda temalar oluşturulmuş ve tablolar haline dönüştürülmüştür. Çalışmaya katılan öğretmenler K1, K3, K20 şeklinde kodlanmıştır. Görüşme formunda yer alan her soru için katılımcıların vermiş oldukları cevaplar tek tek okunmuş ve analiz edilmiştir. Elde edilen veriler çerçevesinde ortaya konan görüşlerin hangi tema/temalar altında organize edileceği ve sunulacağı kararlaştırılmıştır. Çalışmanın güvenilirliği açısından elde edilen veriler farklı iki araştırmacı tarafından farklı zamanlarda yeniden kodlanmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplamasının sağlanmasında Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır (Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı). Yapılan hesaplama sonucunda araştırmanın güvenilirliği %92 olarak hesaplanmıştır. Bu tür hesaplamalarda (Güvenirlik) elde edilen sonucun %70'in üzerinde çıkması çalışmalar için güvenilir kabul edilmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Bununla birlikte çalışmanın tutarlılığını ve güvenilirliğini daha da arttırmak için elde edilen verilerin tamamı yorumlanmadan veya genelleme yapılmadan, katılımcıların ifadeleri doğrudan alıntılar şeklinde verilmiştir.

Araştırmanın Etik İzinleri

Bu çalışma yürütülürken gerekli etik kurul izinleri alınmıştır. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 22.02.2024 tarih ve 95240 sayılı karar ile E-95531838-050.99-96075 numaralı evrak sayılı etik kurul belgesiyle alınmıştır.

BULGULAR

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yaşamış oldukları öncelikli klasik (geleneksel) sorunlar nelerdir?

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı açısından Öğretmen Adaylarının Dile Getirdikleri Klasik (Geleneksel) Sorunlar

Tablo 2.

Zaman (Ders Süresi) açısından ortaya çıkan temalar

Sorunlar	Katılımcı
<i>Haftalık ders saatlerinin yetersiz olması</i>	K1,K2,K3,K4,K5,K7,K8,K10,K12,K13,K14,K16, K17:K18,K20
<i>Kazanımların fazla olması</i>	K1,K2,K3,K4,K6,K8,K10,K12,K13,K14,K16,K17 7

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu Sosyal Bilgiler öğretim programı açısından dile getirmiş oldukları klasik sorunlar açısından en çok Sosyal Bilgiler dersinin haftalık ders sayısının yetersiz olduğu temasına vurgu yapmış oldukları görülmektedir. Bununla birlikte katılımcılardan bazılarının da Öğretim programında yer alan kazanım sayısının fazla olmasını sorun olarak dile getirdikleri tespit edilmiştir. Konu ile ilgili katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir.

K2: “Bazı ünite konularının işlenmesinde ve etkinlik yapılmasında zaman sıkıntısının yaşanmasıdır. Öğrencilerin yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda dikkat sürelerinin ders saati ile uyummadığı yani ders saatlerinin konuları yetiştirmede yetersiz kaldığını net bir şekilde söyleyebilirim”

K4: “Sosyal Bilgiler ders Programının çok yoğun olması, kazanımların çok fazla olması, ancak buna karşın ders saatinin çok az olması bana göre en büyük sorunlardan biridir”

Tablo 3.

Öğretim materyalleri açısından ortaya çıkan temalar

Sorunlar	Katılımcı
<i>Ders kitaplarının içerik olarak bazı konularda yetersiz kalması,</i>	K2, K3, K5, K6, K11, K13, K19
<i>Sosyal bilgiler ders kitaplarının tarih kitabı şeklinde dizayn edilmesi</i>	K5, K6, K11, K13
<i>Kaynak çeşitliliğinin az olması</i>	K3, K8, K11
<i>Ders kitaplarında yer alan değerlendirme sorularının yetersiz ve niteliksiz olması</i>	K3, K6, K12

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerden bazıları Öğretim Materyalleri açısından dile getirmiş oldukları klasik sorunlar açısından en çok Sosyal Bilgiler ders kitaplarının içerik olarak bazı konularda yetersiz kaldığına; Sosyal bilgiler ders kitaplarının İçerik olarak tarih kitabı şeklinde dizayn edildiğine ve Sosyal Bilgiler dersi alanında kaynak çeşitliliğinin sınırlı olmasına sorun olarak vurgu yaptıkları görülmektedir. Bununla birlikte katılımcılardan bazılarının da Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan değerlendirme sorularının hem sayı olarak az hem de var olanların niteliksiz olduğu yönünde görüş belirttikleri tespit edilmiştir. Konu ile ilgili katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir.

K2: *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının bazı konularda yetersiz olduğunu söyleyebilirim.*

K5: *Ders kitapları içerik olarak hem yetersiz hem de ders kitaplarının içeriği bazı ünitelerde öğrencilere uygun değil. Ayrıca farklı kaynaklarla konuları takviye etmek istesek de bu kez alternatifsiz kalıyoruz. Çünkü derse yönelik farklı yayın sayısı çok az.*

K11: *Kitapların içeriği fazlasıyla metin odaklı oluşturulmuş. Sosyal Bilgiler ders kitapları sanki bazı tarihi olayların kronolojik sıralamasını vermek için oluşturulmuş. Oysaki Sosyal Bilgiler dersi disiplinler arası bir alan. O yüzden bana göre, günlük yaşama ve güncel konulara daha fazla ağırlık veren bir ders olmalı.*

K18: *Ders kitaplarında yer alan değerlendirme soruları çok az ve öğrencinin ilgisini, ihtiyacını ya da ileri düzeyde düşünmesini sağlayacak bilişsel boyut açısından çok yetersiz olduğunu düşünüyorum.*

Tablo 4.

Okul yönetimi ve okulun fiziki şartları açısından ortaya çıkan temalar

Sorunlar	Katılımcı
<i>Sınıf mevcutlarının kalabalık olması</i>	K1,K5,K8,K9,K11,K12,K13,K16,K17,K18,K19,K20
<i>Okul yönetimlerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin sorunlara kayıtsız ve ilgisiz kalması</i>	K2, K7, K9, K13, K14, K17, K18
<i>Derse yönelik yeterli materyalin bulunmaması ve okul yönetiminin derse yönelik materyal temini konusunda isteksiz davranması veya durumu göz ardı etmesi</i>	K4, K5, K15, K18

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerden bazıları Okul Yönetimi ve Okulun Fiziki Şartları açısından dile getirmiş oldukları klasik sorunlar açısından en çok *Sınıf mevcutlarının kalabalık olmasına*; *Okul yönetimlerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin sorunlara kayıtsız ve ilgisiz kalması*; *Derse yönelik yeterli materyalin bulunmaması ve okul yönetiminin derse yönelik materyal temini konusunda isteksiz davranması veya durumu göz ardı etmesi* temalarına sorun olarak vurgu yaptıkları görülmektedir. Konu ile ilgili katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir.

K5: *Sosyal Bilgiler dersi içeriğine göre ders saati yetersiz, kazanımlar çok, program yoğun ve bu programa göre dersi yetiştirmek oldukça güç. Ortalama olarak sınıf mevcutlarının fazlalığı da düşünülürse sürekli dersi sunuş yöntemiyle işlemek zorunda kalıyoruz. Bu durumda öğrencilerin ilgisini çekmiyor ve öğrenciler dersten çabuk sıkılıyor ve kopuyorlar. Mevcut sınıf sayısı ile de farklı yöntem ve teknikleri kullanmak zorlaşıyor. Durumu idare ifade ettiğimizde ise, Sosyal Bilgiler dersinin sözel ağırlıklı bir ders olduğunu ve olayı abarttığımız ifade ediliyor.*

K15: *Sosyal bilgiler dersi Müfredat olarak geniş bir alana hitap ediyor. Çalıştığım okulda Harita, küre vb. materyaller eksik. Sınıf dışı öğrenme ortamlarını kullanmak istiyorum. Ancak görev yaptığım okul bölgesinin sosyo-ekonomik düzeyi düşük olduğu için bu konuda hem okuldan hem de velilerden gerekli desteği alamıyoruz. Mecburen dersi öğrencilere klasik sunuş yoluyla anlatıp geçiyoruz.*

Tablo 5.

Öğretmen açısından ortaya çıkan temalar

Sorunlar	Katılımcı
<i>Ders içeriklerinin ağırlıklı olarak soyut konulardan oluşması, derse yönelik ilgiyi arttıracak etkinliklerin yapılmaması veya yapılamaması,</i>	K7, K15, K18
<i>Çok fazla konu ve bilginin var olması</i>	K4, K7, K12, K13

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerden bazıları Öğretmen açısından dile getirmiş oldukları klasik sorunlar açısından en çok *Ders içeriklerinin ağırlıklı olarak soyut konulardan oluşması, derse yönelik ilgiyi arttıracak etkinliklerin yapılmaması veya yapılamaması; Çok fazla konu ve bilginin var olması* temalarına sorun olarak vurgu yaptıkları görülmektedir. Konu ile ilgili katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir.

K7: *Sosyal Bilgiler dersleri genelde soyut konuları içerdiği için konuyu somutlaştırmak adına materyal eksikleri var. Bununla birlikte özeleştirme yapmak gerekirse bu durum bizim de işimizi kolaylaştırıyor. O yüzden klasik sunum yoluyla anlatıp geçiyoruz. Ayrıca aslında bir anlamda da buna mecburuz. Çünkü çok fazla konu ve bilgi var. Bunların hepsi için sıra dışı etkinlik yapmak oldukça zor.*

Tablo 6.

Öğrenci açısından ortaya çıkan temalar

Sorunlar	Katılımcı
<i>Öğrencilerin derse karşı olan tutum ve ilgilerinin düşük düzeyde olması,</i>	K6, K7, K8, K10, K14, K19, K20
<i>Öğrencilerin derse hazırlıksız gelmeleri</i>	K7, K8, K10, K14, K19, K20

Tablo 6 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerden bazıları öğrenci açısından dile getirmiş oldukları klasik sorunlar açısından en çok *Öğrencilerin derse karşı olan tutum ve ilgilerinin düşük düzeyde olması; Öğrencilerin derse hazırlıksız gelmeleri* temalarına sorun olarak vurgu yaptıkları görülmektedir. Konu ile ilgili katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir.

K10: *Sosyal Bilgiler dersi öğrenciler açısından ağırlıklı olarak soyut ve ezber içerikli konulardan oluşan bir ders olarak görülüyor. Bu yüzden öğrenciler tarafından “sınav haftası çalışır geçeriz” mantığı işletiliyor. O yüzden haftalık derslere hazırlıksız ve isteksiz geliyorlar. Dersten çabuk sıkılıyorlar. Bu yüzden derse karşı da ilgisizler.*

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşamış Oldukları Öncelikli Güncel (Popüler) Sorunlar Nelerdir?

Tablo 7.

Toplumsal açıdan ortaya çıkan temalar

Sorunlar	Katılımcı
<i>Diğer branşlarda olduğu gibi Sosyal Bilgiler açısından da öğretmenlik mesleğinin ciddi bir itibar kaybına uğradığı</i>	K4, K9, K12, K17

Tablo 7 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerden bazıları Toplumsal açıdan dile getirmiş oldukları güncel (popüler) sorunlar açısından en çok *Diğer branşlarda olduğu gibi Sosyal Bilgiler açısından da öğretmenlik mesleğinin ciddi bir itibar kaybına uğradığı* temalarına sorun olarak vurgu yaptıkları görülmektedir. Konu ile ilgili katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir.

K9: *Velilerin ve öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik olumsuz genel olarak olumsuz bir tavır takındıkları ve bunu hal ve hareketleri ile belli ettiklerini görebiliyoruz. Tabi bundan Sosyal Bilgiler öğretmenleri de nasibini alıyor. Geçmiş dönemlerde söylenegelen hiçbir şey olamazsan öğretmen ol algısı yeniden oluşmaya başladı. Çünkü öğrenciler meslek tercihleri konusunda genelde öğretmen olmak istemediklerini, özellikle Sosyal Bilgiler öğretmeni olmayı hiç istemediklerini genelde belirtiyorlar. Velilerin de benzer bir algı içerisinde olduğunu ifade edebilirim.*

Tablo 8.

Veli açısından ortaya çıkan temalar

Sorunlar	Katılımcı
<i>Liselere geçiş sınavında dersin katsayı oranının diğer branşlara göre düşük olmasına bağlı olarak, dersin ciddiye alınmaması, buna bağlı olarak hem derse hem de dersin öğretmenine yönelik olumsuz eylem ve davranışlarda artışın olması</i>	K6, K11, K16

Tablo 8 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerden bazıları Veli Açısından dile getirmiş oldukları güncel sorunlar açısından en çok *Liselere geçiş sınavında dersin katsayı oranının diğer branşlara göre düşük olmasına bağlı olarak, dersin ciddiye alınmaması, buna bağlı olarak hem derse hem de dersin öğretmenine yönelik olumsuz eylem ve davranışlarda artışın olması* temasına sorun olarak vurgu yaptıkları görülmektedir. Konu ile ilgili katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir.

K6: *Ben Türkiye’de farklı bölgelerde ve farklı illerde uzun yıllar çalıştım. Maalesef benim bir öğretmen olarak gördüğüm sonuç şudur: Ülke genelinde ister eğitim düzeyi yüksek ister eğitim düzeyi düşük*

veliler olsun, fark etmez. Velilerin çoğunda öğrencinin mutlaka matematik ve fen öğrenmesi gerektiği algısı mevcut. Sosyal Bilgiler dersi olsa da olur olmasa da olur düşüncesi hâkim. Çünkü özellikle Liselere Geçiş Sınavında (LGS) dersin katsayısının diğer branşlara göre düşük olması da hem bu dersi hem de dersin öğretmenini veli ve öğrenci gözünde önemsiz hale getiriyor. O yüzden bazen veli toplantılarında veliler bizimle görüşme gereği dahi duymayarak matematik ve fen dersinin öğretmenleri ile görüştikten sonra okuldan ayrılıp gidiyorlar. Başıma gelen ilginç bir olayı hatta paylaşmak istiyorum. Dersleri iyi olan bir öğrencimin velisi toplantıdan çıkmak üzereydi. Diğer hocalar ile görüştikten sonra okuldan ayrılmak üzereydi. Ben kendisini tanıdığım için Buyrun (X) öğrencimiz hakkında görüşelim dediğimde, “Hocam kusura bakmayın, acil çıkmak zorundayım. Zaten, (X) Sosyal Bilgileri hallediyor. Sizi de boşuna yormayalım” diyerek, el sallayıp okuldan ayrıldı. Daha ne diyebilirim...

Tablo 9.

Öğrenci açısından ortaya çıkan temalar

Sorunlar	Katılımcı
Liselere geçiş sınavında dersin katsayı oranının diğer branşlara göre düşük olmasına bağlı olarak, dersin ciddiye alınmaması, buna bağlı olarak hem derse hem de dersin öğretmenine yönelik olumsuz eylem ve davranışlarda artışın olması	K1, K4, K9, K13, K16, K17, K18, K20

Tablo 9 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerden bazıları Öğrenci Açısından dile getirmiş oldukları güncel sorunlar açısından en çok *Liselere geçiş sınavında dersin katsayı oranının diğer branşlara göre düşük olmasına bağlı olarak, dersin ciddiye alınmaması, buna bağlı olarak hem derse hem de dersin öğretmenine yönelik olumsuz eylem ve davranışlarda artışın olması* temasına sorun olarak vurgu yaptıkları görülmektedir. Konu ile ilgili katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir.

K20: *Liselere Geçiş Sınavında (LGS) dersin katsayısının diğer branşlara göre düşük olması da hem bu dersi hem de dersin öğretmenini öğrenci gözünde önemsiz hale getiriyor. Öğrenciler çoğu zaman dersi dinlemiyor veya derse gelmiyorlar. LGS sınavını hatırlattığımızda ise Hocam Sosyalden çok fazla puan alamıyoruz ki. Matematik ve fen netleri daha önemli diyerek durumu geçiştiriyorlar.*

Tablo 10.

Öğretmen açısından ortaya çıkan temalar

Sorunlar	Katılımcı
Atamaların çok az olması,	K3, K5, K6, K13
Ek ders alabilme, özel ders verme gibi konularda ihtiyaç duyulan bir branş olmaması	K2, K4, K11
Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin norm fazlası olması ihtimallerinin yüksek olması	K3, K8, K10
Hizmet içi eğitimlerde üvey evlat gören bir branş olması	K8, K10

Tablo 10 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerden bazıları Öğrenci Açısından dile getirmiş oldukları güncel sorunlar açısından en çok *Atamaların çok az olması, Ek ders alabilme, özel ders verme gibi konularda ihtiyaç duyulan bir branş olmaması; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin norm fazlası olması ihtimallerinin yüksek olması; Hizmet içi eğitimlerde üvey evlat gören bir branş olması* temasına sorun olarak vurgu yaptıkları görülmektedir. Konu ile ilgili katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir.

K3: *Sosyal Bilgiler öğretmen atamaları çok yetersiz.*

K8: *Sosyal Bilgiler öğretmenleri çok az ek ders alabiliyorlar. Çünkü hem ders sayısı az hem de okullarda Şube sayısının az olmasına bağlı olarak var olan öğretmen sayısının öğrenci sayısına oranla fazla olması. Durum böyle olunca hem Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ek ders alma ihtimalleri azalıyor,*

hem de norm kadroya düşme ihtimalleri hep artıyor. Bu durum haliyle kurum aidiyeti ve mesleki doyum konularını olumsuz etkiliyor.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşamış Oldukları Klasik (Geleneksel) ve Güncel Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri Nelerdir?

Tablo 11.

Sosyal Bilgiler öğretim programı açısından ortaya çıkan temalar

Sorunlar	Katılımcı
Sosyal Bilgiler ders saatlerinin arttırılması	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K8, K10, K12, K13, K14, K16, K17, K18, K20
Programdaki kazanımların azaltılması	K1, K2, K3, K4, K6, K8, K10, K12, K13, K14, K16, K17
Program içeriğindeki güncel konu sayısının arttırılması	K1, K6, K12

Tablo 11 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenler genel olarak yaşamış oldukları klasik (geleneksel) ve güncel sorunlara ilişkin çözüm önerileri olarak Sosyal Bilgiler Öğretim Programı açısından Sosyal Bilgiler ders saatlerinin arttırılması; Programdaki kazanımların azaltılması, Program içeriğindeki güncel konu sayısının arttırılması temalarını çözüm önerisi olarak dile getirmişlerdir. Konu ile ilgili katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir.

K4: “Sosyal Bilgiler ders Programının çok yoğun olması, kazanımların çok fazla olması, ancak buna karşın ders saatinin çok az olması bana göre en büyük sorunlardan biridir” Bu yüzden Sosyal Bilgiler dersinin haftalık ders sayısı artırılmalı”

K12: Gerek öğretim programındaki kazanımlarda gerek ders kitaplarındaki yer alan konularda güncellemeye gidilerek güncel konulara daha fazla yer verilmelidir.

Tablo 12.

Okul yönetimi ve okulun fiziki şartları açısından ortaya çıkan temalar

Sorunlar	Katılımcı
Sınıflardaki öğrenci sayılarının azaltılması	K1, K5, K8, K9, K11, K12, K13, K16, K17, K18, K19, K20
Okul yönetimlerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sorunlarına kayıtsız kalmamaları	K2, K7, K9, K13, K14, K17, K18

Tablo 12 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenler genel olarak yaşamış oldukları klasik (geleneksel) ve güncel sorunlara ilişkin çözüm önerileri olarak okul yönetimi ve okulun fiziki şartları açısından Sınıflardaki öğrenci sayılarının azaltılması; Okul yönetimlerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sorunlarına kayıtsız kalmamaları, temalarını çözüm önerisi olarak dile getirmişlerdir. Konu ile ilgili katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir.

K5: Sosyal Bilgiler derslerinin farklı yöntem ve tekniklerle daha fazla verimli bir şekilde işlenebilmesi için sınıf mevcutlarının azaltılması gerekmektedir.

K18: Okul yönetimlerinin Sosyal Bilgiler dersinin ve öğretmenlerinin sorunlarına çözüm üretmelerini ve Sosyal Bilgiler branşına üvey evlat muamelesi yapma eyleminden vazgeçmelerini bekliyoruz.

Tablo 13.

Öğretmen açısından ortaya çıkan temalar

Sorunlar	Katılımcı
Öğretmen atamalarında Sosyal Bilgiler branşına daha fazla kontenjan ayrılması	K3, K7, K,14,K15, K20

Tablo 13 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük kısmı hem geleneksel hem de güncel sorunlar kapsamında yer alan Sosyal Bilgiler öğretmen atamalarındaki kontenjan düşüklüğüne ilişkin çözüm önerisi olarak Sosyal Bilgiler öğretmen atamalarındaki kontenjan sayısının artırılması gerektiğine yönünde görüş belirtmişlerdir. Konu ile ilgili katılımcı öğretmenlerden biri görüşünü şu şekilde ifade etmiştir.

K3: “*Sosyal Bilgiler haftalık ders sayısı artırılmalı ve buna bağlı olarak öğretmen atamalarının artırılması gerekmektedir*”

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin yaşamış olduğu Klasik (Geleneksel) ve Güncel (Popüler) Sorunlar ve bu sorunlara yönelik ortaya koymuş oldukları çözüm önerilerini tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışma sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Sosyal Bilgiler öğretmenleri, **klasik (geleneksel) sorunlar olarak; Sosyal Bilgiler Öğretim Programı açısından** Haftalık ders saatlerinin yetersiz olması ve kazanımların fazla olması durumuna vurgu yaptıkları tespit edilmiştir. Akgül, (2006); Arslantaş (2006); Uzun (2007); Kalaycıoğlu (2007); Çetin (2007); Altınöz, (2008); Dilmaç, (2008); Akdeniz & Kapıcıoğlu (2010); Kuş & Çelikkaya'nın (2010); İncekara (2011); Memişoğlu & Köylü (2015); Gönenç & Açıkalin (2015) tarafından yapılan çalışmaların sonuçları bu çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Hem bu çalışmanın sonuçları hem de ismi zikredilen araştırmacıların yapmış oldukları çalışmalar göstermektedir ki Sosyal Bilgiler dersine ayrılan haftalık ders saatinin artırılması gerekmektedir ve yapılan çalışmalar geçmiş dönemlere ait çalışmalar olmasına rağmen bu sorun hala devam etmektedir. Diğer taraftan Doğanay & Sarı (2008) tarafından yürütülen çalışmanın sonucu ise bu çalışmanın sonucu ile örtüşmemektedir. Yapılan araştırma da öğretmenlerin kazanımları uygun buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin **Öğretim materyalleri açısından** Ders kitaplarının içerik olarak bazı konularda yetersiz kalması, Sosyal bilgiler ders kitaplarının tarih kitabı şeklinde dizayn edilmesi, kaynak çeşitliliğinin az olması, ders kitaplarında yer alan değerlendirme sorularının yetersiz ve niteliksiz olması vb. sorunlara vurgu yaptıkları tespit edilmiştir. Çelik & Katılmış (2010); Aykaç (2007); Uzun (2007); Memişoğlu & Köylü (2015) tarafından yapılan benzer çalışmaların sonuçları bu çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Yapılan bu çalışmalarda Sosyal bilgiler ders kitaplarının içerik olarak, çeşit olarak yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmış ve bu sonuçlar bu çalışmanın sonucu destekler nitelikte olmuştur. Buna bağlı olarak yapılan çalışmalara katılım sağlayan öğretmenlerin bu konuda hem fikir oldukları söylenebilir. Dolayısıyla ders kitaplarının nitelik olarak yeniden revize edilmesi daha yararlı olabilir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin **Okul yönetimi ve okulun fiziki şartları açısından** Sınıf mevcutlarının kalabalık olması, Okul yönetimlerinin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin sorunlara kayıtsız ve ilgisiz kalması, Derse yönelik yeterli materyalin bulunmaması ve okul yönetiminin derse yönelik materyal temini konusunda isteksiz davranması veya durumu göz ardı etmesi; sorunlarına vurgu yaptıkları tespit edilmiştir. Aykaç, 2007; Kalaycıoğlu, 2007; Çelik & Katılmış, 2010; Kuş, 2010; Yılmaz & Tepebaş, 2011; Tarman, Ergür & Eryıldız, 2012; Karakuş, Arslan & Ergüven, 2014; Memişoğlu & Köylü, (2015) tarafından yapılan araştırmaların sonuçları bu

çalışmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Ancak öte yandan Büyükkasap, Samancı, Dumludağ, Sağlam, Türk & Hatunoğlu'nun (2002) tarafından yapılan çalışmanın sonucu bu çalışmanın sonucu ile uyuşmamaktadır. Yapılan çalışmada araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunun (yarısından fazlası) kendi okullarındaki teknolojik araç-gereçlerin yeterli olduğu yönünde görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin **Toplumsal açıdan** Velilerin Sosyal Bilgiler dersinin çok önemsenmemesi, sorununa vurgu yaptıkları tespit edilmiştir. Baş & Durmuş (2019) tarafından yapılan benzer çalışmanın sonuçları bu çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin **Öğretmen açısından** Ders içeriklerinin ağırlıklı olarak soyut konulardan oluşması, çok fazla konu bilginin var olması, derse yönelik ilgiyi arttıracak etkinliklerin yapılmaması veya yapılamaması, ek ders imkanının az olması, sorunlarına vurgu yaptıkları tespit edilmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin **Öğrenci açısından** Öğrencilerin derse karşı olan tutum ve ilgilerinin düşük düzeyde olması, öğrencilerin derse hazırlıksız gelmeleri, sorunlarına vurgu yaptıkları tespit edilmiştir. Atbaşı, (2007), Yılmaz & Tepebaş, (2011); Akşit, (2011), tarafından yapılan yakın çalışmaların sonuçları bu çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

2. Sosyal Bilgiler öğretmenleri **güncel sorunlar** olarak: **Toplumsal açıdan** Diğer branşlarda olduğu gibi Sosyal Bilgiler açısından da öğretmenlik mesleğinin ciddi bir itibar kaybına uğraması, sorunlarına vurgu yaptıkları tespit edilmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmenleri **Veli ve Öğrenci açısından** Liselere geçiş sınavında dersin katsayı oranının diğer branşlara göre düşük olmasına bağlı olarak, dersin ciddiye alınmaması, buna bağlı olarak hem derse hem de dersin öğretmenine yönelik olumsuz eylem ve davranışlarda artışın olması, sorununa vurgu yaptıkları tespit edilmiştir. Atbaşı, (2007), Yılmaz & Tepebaş, (2011); Akşit, (2011), tarafından yapılan yakın çalışmaların sonuçları bu çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte, Sığan (1997), Tahiroğlu (2006), Akmehmetoğlu (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmaların sonuçları da bu çalışmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenleri **Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Ders Materyalleri açısından** İçeriklerin ağırlıklı olarak metin içerikli olması ve güncel konulara çok fazla yer verilmemesi, Eleştirel bakış açısından uzak bir müfredatın var olması, sorunlarına vurgu yaptıkları tespit edilmiştir. Arslantaş, (2006); Kuş & Çelikkaya, (2010) tarafından gerçekleştirilen benzer çalışmalarda, katılımcıların genel olarak kitabın içeriğinin düzenleniş şekline, görseelliğine, içerdiği bilgiye, konu ile ilgili yer verilen değerlendirme sorularına veya örneklere karşı nicelik ve nitelik yönünden olumlu bir bakış açısına sahip olmadıkları yönünde görüş belirttikleri tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmaların sonucu bu araştırmanın sonucu destekler niteliktedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenleri **Öğretmen açısından** Atamaların çok az olması, Ek ders alabilme, özel ders verme gibi konularda ihtiyaç duyulan bir branş olmaması, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin norm fazlası olması ihtimallerinin yüksek olması, Hizmet içi eğitimlerde üvey evlat gören bir branş olması vb. sorunlarına vurgu yaptıkları tespit edilmiştir. Aykırı, (2022) tarafından yapılan benzer çalışmanın sonuçları bu çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

3. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenleri **her iki sorunun** (geleneksel ve güncel) **çözümü olarak**; Sosyal Bilgiler ders saatlerinin artırılması ve sınıflardaki öğrenci sayılarının azaltılması, programdaki kazanımların azaltılması ve program içeriğindeki güncel konu sayısının artırılması, öğretmen atamalarında Sosyal Bilgiler branşına daha fazla kontenjan ayrılması, okul yönetimlerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sorunlarına kayıtsız kalmamaları ve toplumsal açıdan (özellikle velilerin ve öğrenciler açısından) bu branşın üst seviyeleri taşınması konusunda (katsayı vb.) pek çok konuda gerekli tedbir ve eylemleri uygulamaya geçirmeleri gerektiği konusunda görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda bazı önerilerde bulunulmuştur.

1. Sosyal Bilgiler dersinin haftalık ders sayısının artırılması faydalı olabilir
2. Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan kazanımlar hem kazanım sayısı açısından hem de güncel konuları içermesi açısından yeniden revize edilebilir.
3. Sosyal Bilgiler dersinin Liselere Geçiş Sınavlarındaki katsayı değerinin artırılması bu derse karşı olan ilgiyi hem Veli hem de Öğrenci açısından artırabilir.
4. Sınıf mevcutlarının azaltılması Sosyal Bilgiler dersinin farklı yöntem ve tekniklerle işlenmesi hususunda mümkün kılabilir.
5. Öğretmen atamalarında Sosyal Bilgiler branşının kontenjanlarının artırılması bu branşa karşı toplumda var olan kolaycı veya olumsuz bakış açısını iyileştirebilir.
6. Çalışma Türkiye'nin farklı bölgelerinde görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile tekrarlanabilir.
7. Okullardaki araç-gereç veya materyaller Sosyal Bilgiler dersi açısından zenginleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akdağ, H. & Kaymakçı, S. (2011). A chronological approach to development of social studies education in Turkey. *Educational Research and Reviews*, 6(15), 854-863.
- Akdeniz, N. & Kapıcıoğlu, O.K. (2011). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ilköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler programının uygulanmasına yönelik görüşleri, *Nwsa Education Sciences*, Cilt:6, Sayı:3, ss.2097-2109.
- Akgül, N. İ. (2006). *Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde kullandıkları yöntemler ve karşılaşılan sorunlar (Niğde ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Akmehmetoğlu, H. (2014). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar (Kastamonu İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Akşit, İ. (2011). *İlköğretimde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar (Denizli-Erzurum örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Aktan, S., & Saylan, N. (2013). Bir öğretim alanı'nın doğuşu: ABD'de sosyal bilgilerin gelişimi (1893-1916). *Journal of Social Studies Education Research*, 4(2), 55-78.
- Altınöz, S. (2008). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler programı hakkında öğretmen ve müfettiş görüşleri (Bolu İli Örneği)*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arslantaş, S. (2006). *6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders program uygulamalarında karşılaşılan sorunların öğretmen görüşleri açısından incelenmesi (Malatya ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Atbaşı, C. (2007). *İlköğretim II. kademe (6. ve 7. sınıfta) sosyal bilgiler dersinin öğretimi ve öğretiminde yaşanan güçlükler (Aksaray örneği)*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Aykaç, N. (2007). İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:6, Sayfa:22, ss.46-73.

- Aykırı, K. (2022). Ataması yapılmayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin alanlarına ayrılan kontenjan sayılarına ilişkin görüşleri. *Yaşadıkça Eğitim*, 36(2), 491-519.
- Baş, K. & Durmuş, E. (2019). Social studies course from the perspective of parents-the Istanbul-Sultanbeyli Case. *World Journal of Education*, 9 (4), 73-82.
- Bilgili, A. S. (2022). *Geçmişten günümüze sosyal bilimler ve sosyal bilgiler*. A. S. Bilgili (Ed.). Sosyal bilgilerin temelleri içinde (s. 1-31). Pegem Akademi
- Büyükkasap, E., Samancı, O., Dumludağ, C. Sağlam, H. İ, Türk, C.& Hatunoğlu, Y. (2002). İlköğretim Sosyal bilgiler dersini okutan öğretmenlerin teknolojik araç-gereçlerle ilgili görüşleri, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:10, No:1, ss.125-132.
- Çelik, H. & Katılmış, A. (2010). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerindeki öğrenci başarısını etkileyen unsurlara ilişkin görüşleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 22, ss.128-153.
- Çetin, F., (2007). “İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi (Meram İlçesi örneği)”. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dılmaç, Y. (2008). *Yeni ilköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programının uygulanabilirliği hakkında öğretmen görüşleri (İstanbul Avrupa Yakası örneği)*. Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğanay, A., & Sarı, M. (2008). The new social studies curriculum from the teachers’ point of view: A study in the Adana province of Turkey. *Elementary Education Online*, 7(2), 468-484.
- Erden, M. (Tarihsiz). *Sosyal bilgiler öğretimi*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Erden, M. (2000). *Sosyal bilgiler öğretimi*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Ersoy, F. & Kaya, E. (2008). Sınıf öğretmenlerine göre öğrencilerin sosyal bilgiler dersi öğretim programına (2004) ilişkin yaklaşımları. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:8, Sayı: 1, ss.285–300.
- Gönenç, S. & Açıkalin, M. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar ve bunlara getirdikleri çözüm önerileri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1).
- İncekara, S. (2011). Özel öğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programı ve programın uygulanmasına yönelik görüşleri, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:10 Sayı:36, ss.351-368.
- Kalaycıoğlu, E. (2007). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Karakuş, M., Aslan, S., Ergüven, S. (2014). Sınıf öğretmenlerinin ilkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programına yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies Dergisi*, Cilt:9 Sayı:8, ss.209-234.
- Kaya, E., & Öner, G. (2017). 100. Yaşındaki sosyal bilgiler dersini sosyalleşme ve toplu öğretim ekseninde yeniden düşünmek. *Anadolu University Journal of Education Faculty*, 1(2), 1-25.
- Kılıçoğlu, G. (2009). *Sosyal bilgiler programı ve öğretmen yeterlilikleri*. Safran, M. (Ed.). Sosyal bilgiler öğretimi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kuş, Z. & Çelikkaya, T. (2010). Sosyal Bilgiler öğretimi için sosyal bilgiler öğretmenlerinin beklentileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:7, Sayı:2, ss.69-91.
- Meriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. Ed. S. Turan). Nobel Yayın Dağıtım.
- Moffatt, M. P. (1957). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Çev. N. Oran, İstanbul: Maarif Basımevi.
- Memişoğlu, H. & Köylü, G. (2015). Sosyal bilgiler dersindeki sorunlar ve çözüm yollarına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/11, p. 1099-1120.
- Michaelis, J. U. & Garcia, J. (1996), *Social Studies for Children: A Guide to Basic In24.. Struction. 11th Edition*. USA: Allyn and Bacon.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1998a). *Tebliğler Dergisi*, 61(2487).

- Millî Eğitim Bakanlığı. (1998b). *Tebliğler Dergisi*, 61(2490).
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2002). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Patton, Q. M. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. Newsbury Park, London, New Dehli: Sage Publications.
- Sağlam, E. (1997). “Sosyal Bilgiler”. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, Sayı: 232, s.5-7.
- Sıgan C. (1997). *İlkokulda sosyal bilgiler dersinin etkinliği azaltan faktörlerin azaltılması*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul
- Tahiroğlu, M. (2006). *İlköğretim okulları ikinci kademesindeki sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları güçlükler*, Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tarman, B., Ergür, Ş. & Eryıldız, F. (2012). Yenilenen sosyal bilgiler programına dair bir değerlendirme, *Gaziantep Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1), 103-135.
- Uzun, A. (2007). “2005-2006 Öğretim yılında uygulanmaya başlanan 6.sınıf sosyal bilgiler öğretim programı hakkında öğretmen görüşleri (Ankara İli Pilot Okullar)” Yüksek lisans tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005) *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (2. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K. & Tepebaş, F. (2011). “İlköğretim düzeyinde sosyal bilgiler eğitiminde karşılaşılan sorunlar: Mesleğine yeni başlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 2, Sayı:1 ss.157- 177.